

2. EESTI RIIGIIDENTITEET: EESTIVENELASTE KUULUVUSTUNNE JA EESTLASTE KAASAMISVALMIDUS

Raivo Vetik

Antud peatükis kirjeldatud analüüsi eesmärgiks on uurida nii teisest rahvusest inimeste kui ka eestlaste riigiidentiteedi tugevuse alusel moodustatud segmendigruppe, ühelt poolt seoses põhiliste demograafiliste tunnustega ning teiselt poolt seoses mitmesuguste hoiakutega, mis väljendavad nende inim- ja sotsiaalset kapitali. See annab võimaluse välja tuua põhilised riigiidentiteedi tugevust mõjutavad faktorid, mis on oluline informatsioon lõimumispoliitika rõhuasetuste kujundamisel.

2.1 Riigiidentiteedi mõiste ja selle operatsionaliseerimine

Riigiidentiteet kujutab endast ühte samastumissuhete vormi, mis asub etnilise identiteedi ja riigiülese identiteedi vahel ja seob antud riigi territooriumil elavad inimesed üheks rahvaks, sõltumata nende etnilisest taustast. Samas on selle samastumissuhetega seotud väljakutsed ühiskonna kui terviku lõimumise kontekstis põhirahvuse ja vähemusrahvuste puhul erinevad, sest nende subjektipositsioon rahvusriigi sotsiaalsel väljal on erinev.

Nimetatud erinevuse arvestamine on teoreetiline põhimõte, mis ei lähtu mitte puhtpsubjektiivselt riigiidentiteedi mõistest, vaid riigiidentiteedist erinevate rahvusgruppide sotsiaalsete suhete kontekstis. Seega on siin tegemist sotsiaalsühholoogilise riigiidentiteedi käsitlusega, mis eeldab, et adekvaatne lõimumispoliitika ei saa piirduda ainult inimeste teadlikkuse tõstmisega ja teavitamisega. Riigiidentiteet kui sotsiaalne nähtus tuleb asetada rahvusriikluse raamistikku, milles eri rahvusgruppide lõimumisega seotud väljakutsed on erinevad, ja mis eeldab riigi poolt ka erinevat tüüpi lõimumismeetmeid.

Eelnevate sotsioloogiliste uuringute põhjal võib väita, et Eesti teisest rahvusest inimeste riigiidentiteedi tugevdamisel on keskseks väljakutseks nende Eesti riiki kuulumise tunne. Tegemist on väljakutsega selles mõttes, et rahvusriigi kontekstis võivad mõned teisest rahvusest inimesed tunda end suhetes riigiga mitte niivõrd kodanikuna (mida läänelik õigusriigi mõiste eeldaks), vaid pigem vähemusrühmi liikmena (st. mitte-eestlasena). Sellisel juhul kerkivad neil enda ja riigi suhete mõtestamisel esiplaanile mitte kodaniku õigused ja kohustused, vaid vähemusrühvusele pahahti omane kõrvalejätmine ja mitteolulisuse tunne (mida muuhulgas konstrueerib ka termin 'mitte-eestlane'). Teisest rahvusest inimeste tugev riigiidentiteet tähendabki seda, et nad tajuvad enda ja riigi suhet eelkõige kodaniku ja kodanikuriigi suhtena, mitte aga vähemusrühvuse esindaja ja enamusrühvusele kuuluva riigi suhtena.

Teisest rahvusest inimeste riigiidentiteedi tugevus sõltub mitte ainult neist endast, vaid ka eestlaste riigiidentiteedist, st nende arusaamast rahvusriigi ja kodanikuriigi vahekordadest. Kuna riigiidentiteet ei ole vaid subjektiivne nähtus, vaid ka gruppidevahelisi suhteid iseloomustav sotsiaalne nähtus, on oluline näha, et eestlaste suhe Eesti riiki on ühes olulises punktis teisest rahvusest inimestega võrreldes erinev. Eestlaste puhul rahvustunne ja kodanikutunne paljuski kattuvad, sest rahvuse mõiste on ajalooliselt kujunenud mitte poliitilisel, vaid kultuurilisel alusel. Eesti rahvuslus on ajalooliselt olnud kultuurrahvuslus, mitte poliitiline rahvuslus. Sellises kontekstis ei ole eestlaste jaoks riigiidentiteedi tugevdamise seisukohalt väljakutse mitte kultuuriga seotud Eesti riiki kuulumise tunne, vaid demokraatia põhimõtetega seotud kaasamisvalmidus, mille sisuks on teisest rahvusest elanike arvamustega arvestamine ühiskonna asjades, lähtudes kõigi kodanike võrdsuse põhimõttest.

Eelnevast selgitusest tulenevalt ning lähtuvalt asjaolust, et kaasamisvalmidus ja kuuluvustunne on kaks erinevat sotsiaalset nähtust, eeldab eestlaste ja teisest rahvusest inimeste riigiidentiteedi uurimine kahte erinevat uurimisinstrumenti. Nende kujundamisel tuleb arvestada, et lisaks eespool kirjeldatud tervikgruppide subjektipositsioonidele on sotsiaalsel väljal oluline eristatada ka n.ö. segmentide subjektipositsioone, mis kujutavad endast mõlema tervikgrupi alarühmi, mis on moodustatud nende riigiidentiteedi tugevuse alusel. Järgnevas analüüsis toome me sisse kolm riigiidentiteedi tugevuse alusel eristatud segmentigrupi – nõrk, keskmine ja tugev.

Määratleme siinkohal eestivenelaste riigiidentiteedi (EVRI) nende kollektiivse meie-tundena, mida iseloomustavad Eesti rahva kuulumise tähtsustamine, sellega seotud õiguste ja kohustuste positiivne hindamine ning Eesti riigi sümbolite omaksvõtmine. Nimetatud tunnuste mõõtmiseks konstrueerisime me pärast andmete esialgset analüüsi ja teste EVRI indeksi, mis koosneb kolmest komponendist – hinnangud väidetele *Kui mõtlete endast kui oma rahvuse esindajast ja Eestimaa rahva esindajast, siis kelle hulka kuuluvaks Te end peate?*,

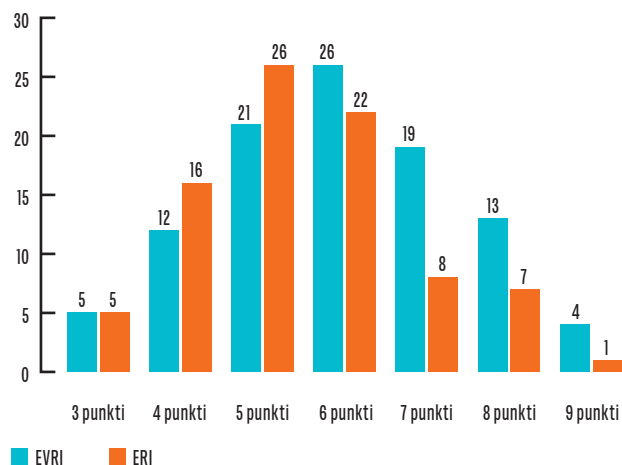
Eesti riik kaitseb minu õigusi ja pakub avalikke hüvesid ning Tunnen uhkust nähes lehvimas Eesti lippu. Testid kinnitasid, et just nende tunnuste kaudu on kõige sobivam mõõta nii eestivenelaste teadvustatud kui ka emotsionaalset seost Eesti riigi ja selle sümbolitega. Kui viimased kaks komponenti on riigiidentiteedi elementidena ka intuiitiivselt hästi mõistetavad ja edasist lahtiseletamist ei vaja, siis esimese puhul on eeldatud, et vähemuste tugeva riigiidentiteedi üheks tunnuseks on oma etnilise kuuluvuse ja rahva kui terviku kuuluvuse tajumine mitte teineteisele vastanduvana, vaid teineteist täiendavana.

Eestlaste riigiidentiteet (ERI) on käesolevas analüüsis määratletud nende kaasamisvalmidusena, mida iseloomustavad vähemusrühvuste tunnustamine Eesti ühiskonna olulise osana ja nende huvidega arvestamine võrdõigluslikkuse põhimõtte alusel. ERI indeks koosneb järgmisest kolmest komponendist – hinnangud väidetele *Mitte-eestlaste kaasamine Eesti riigi juhtimisse on Eestile kasulik, Mitte-eestaste arvamusi tuleks paremini tunda ja nendega senisest rohkem arvestada, sest nad on tähtis osa Eesti ühiskonnast ning Kui Te mõtlete endast kui oma rahvuse esindajast ja Eestimaa rahva esindajast, siis kelle hulka kuuluvaks Te end peate?* Eelnevad testid kinnitasid, et just nende tunnuste kaudu saab mõõta eestlaste valmidust kaasata eestivenelased Eesti ühiskonna toimimisse eestlastega võrdsel alusel. Ka antud konstrukti puhul võib lisada, et kui selle esimesed kaks komponenti on lihtsasti mõistetavad, sest seonduvad otseselt kaasamisvalmidust väljendavate näitajatega, siis viimase sissevõtmise põhjuseks on asjaolu, et eestlaste tugeva riigiidentiteedi üheks tunnuseks on lisaks etnilisele kuuluvusele ka Eestimaa rahva kui terviku hulka kuuluvuse tähtsustamine, mis eeldab rahvusriigi mõtestamist mitte etnilisel alusel, vaid kodanikeriigina. Seega, mõlema indeksi kolmas komponent annab meile võimaluse uurida eestlaste ja eestivenelaste hoiakuid ka ühe ja sama küsimuse võrdluses. Samas tuleb muidugi arvestada, et kuna nende kontekstuaalne tähendus on mõlema grupi jaoks mõnevõrra erinev, siis vastavaid tulemusi omavahel otseselt võrrelda ikkagi ei saa.

Mõlema indeksi puhul andsime igale vastusele kuni kolm punkti, olenevalt sellest, kui tugevat poolehoidu küsimuses toodud nähtusele vastus väljendas (neljapunktilisel skaalal). Seega kasutasime me EVRI ja ERI mõõtmiseks seitsmepunktilist skaalat (3–9 punkti), kusjuures mida kõrgem on antud indeksi väärtus, seda tugevam on antud vastaja riigiidentiteet. Seitsmepunktilisel riigiidentiteedi skaalal jaotusid vastused järgmiselt:

- EVRI: kolme punktiga gruppi kuulub 5%, nelja punktiga gruppi 12%, viie punktiga gruppi 21%, kuue punktiga gruppi 26%, seitsme punktiga gruppi 19%, kaheksa punktiga gruppi 13% ja üheksa punktiga gruppi 4% vastajatest.
- ERI: 5% kuulus kolme punktiga gruppi, 16% nelja punktiga gruppi, 26% viie punktiga gruppi, 22% kuue punktiga gruppi, 8% seitsme punktiga gruppi, 7% kaheksa punktiga gruppi ning 1% üheksa punktiga gruppi.

Joonis 2.1. EVRI ja ERI jaotus esialgsel seitsmepunktilisel riigiidentiteedi skaalal, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

2.2 Teisest rahvusest inimeste kuuluvustundega seotud riigiidentiteet

Analüüsiks jaotasime EVRI väärtused kolme üldistatud segmendigrupi ning andsime neile järgmised tähendused: 3–4 punkti tähendab nõrka, 5–6 punkti keskmist ja 7–9 punkti tugevat riigiidentiteeti. Tabelis 1.2 on toodud gruppide jaotused, seega tekkisid meil edasiseks analüüsiks järgmised segmendigrupid: 17% vastajatest kuuluvad nõrga, 47% keskmise ja 36% tugeva riigiidentiteediga segmendigrupi, kusjuures teisest rahvusest inimeste kui grupi keskmine riigiidentiteet oli 6,0 punkti. Lisaks on antud tabelis välja toodud nende vastajate osakaal, kes on hinnanud oma eesti keele oskust heaks ja Eesti kodakondsusega respondentide osakaal riigiidentiteedi alusel moodustatud gruppides. Käesolevas analüüsis on eesti keelt hästi valdavate inimeste grupi moodustamisel koondatud viiepunktisel skaalal vastused „saan aru, räägin ja kirjutan“ ning „valdan vabalt“.

Seosed demograafiliste tunnustega

Tabel 2.1 toob esile seosed riigiidentiteedi ning Eesti kodakondsuse ja eesti keele valdamise vahel. Nõrga riigiidentiteediga vastajate grupis on Eesti kodanikke vaid natuke rohkem kui kolmandik (38%), samas kui keskmise ja tugeva riigiidentiteediga grupist moodustavad Eesti kodanikud üle poolte vastajatest (vastavalt 57% ja 58%). Seega on kodakondsuse omamise ja ühelt poolt nõrga ning teiselt poolt keskmise ja tugeva riigiidentiteedi omamise vahel oluline seos. Sarnane seos valitseb ka eesti keele oskuse ja riigiidentiteedi tugevuse vahel. Kui tugeva ja keskmise riigiidentiteediga gruppides peavad end eesti keelt hästi valdavateks pea pooled vastajatest (43% ja 42%), siis nõrga riigiidentiteediga grupis on eesti keelt hästi valdajate osakaal tunduvalt madalam (29%). Samas näitavad toodud numbrid, et kuigi riigiidentiteedi tugevus, kodakondsusstaatus ja eesti keele valdamine on omavahel seotud, ei ole see seos üks-ühene, st. ka tugeva riigiidentiteediga grupis on ilma Eesti kodakondsuse ja hea eesti keele oskusega inimesi ja vastupidi, nõrga riigiidentiteediga grupis on suur hulk Eesti kodakondsuse ja hea eesti keele oskusega inimesi.

Tabel 2.1. Teisest rahvusest inimeste jaotumine riigiidentiteedi indeksi alusel kolmeks grupiks

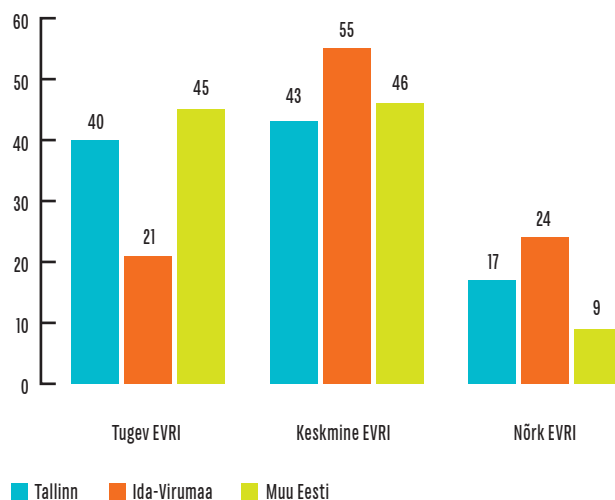
		Arv	Protsent	Eesti kodanike osakaal (%)	Eesti keelt hästi valdavate osakaal (%)
Nõrk riigiidentiteet	3-4 punkti	89	17	38	29
Keskmine riigiidentiteet	5-6 punkti	245	47	57	42
Tugev riigiidentiteet	7-9 punkti	189	36	58	43
	Kokku	523	100		

Edasi kirjeldame EVRI alusel moodustatud grupe peamiste demograafiliste tunnuste lõikes. Tabel 2.2 näitab, et Eestis sündinud vastajate riigiidentiteet ei erine olulisel määral Venemaal sündinud vastajate riigiidentiteedist. Samas ilmneb teatud üllatusena, et mujal riikides (st. mitte Eestis ega Venemaal) sündinud vastajatest on tugev riigiidentiteet peaaegu pooltel (48%), st. kõrgem kui Eestis sündinutel. Kodakondsuse seost riigiidentiteediga väljendab fakt, et Eesti kodakondsusega vastajate seas on teistega võrreldes suurem nende inimeste osakaal, kelle riigiidentiteet on kas tugev (39%) või keskmine (49%) ning kõige väiksem nende osakaal, kelle riigiidentiteet on nõrk (12%).

Siinkohal võib lisada, et vastajatelt, kellel ei ole Eesti kodakondsust, küsiti monitooringus ka nende kodakondsuseelistust. Selgus, et kui valdaval osal neist, kes ei taha endale Eesti kodakondsust, on riigiidentiteet nõrk või pigem nõrk (79%), siis Eesti kodakondsuse soovijatel on sama protsent küll oluliselt väiksem, kuid ikkagi märkimisväärne (42%). See tulemus kinnitab ka mitmetes eelnevates uuringutes tehtud järeldust, et paljude teisest rahvusest inimeste jaoks omab Eesti kodakondsus pigem instrumentaalset, mitte aga kuuluvustunde tähendust.

Riigiidentiteeti mõjutab olulisel määral ka piirkond, milles inimene elab - kui Tallinnas ja mujal Eestis on tugeva riigiidentiteediga 40-45% vastajatest, siis Ida-Virumaal on neid ligikaudu kaks korda vähem (21%). Kõige tugevam on eestivenelaste riigiidentiteet mujal Eestis, kus nõrga riigiidentiteediga vastajate osakaal on teistega võrreldes tunduvalt väiksem (9%).

Joonis 2.2. Riigiidentiteet erinevates Eesti piirkondades, % (Integratsiooni monitooring 2015)

Ligikaudu pooled (47%) venekeelsetest meestest ja naistest on keskmise riigiidentiteediga, kuid võrreldes meestega on märgatavalt rohkem naisi tugeva riigiidentiteedi kandjad (29% vs 42%). End kõige kõrgemasse ühiskonnakihti määratlenud vastajatest ligikaudu pooled (44%) on tugeva riigiidentiteediga, samas kui end kõige madalamasse kihti määratlenute hulgas on vastav arv 29%. Vanusegruppide vahel olulisi erinevusi riigiidentiteedi tugevuses üldiselt ei esine, erandiks on vaid vanemaealiste (60-75-aastaste) grupp, mille hulgas tugev riigiidentiteet on 55% vastajatest. Teistes vanusegruppides jääb vastav näitaja vahemikku 27-32%. Hariduse lõikes olulisi erinevusi riigiidentiteedi tugevuses ei ole.

Tabel 2.2. Teisest rahvusest inimeste riigiidentiteedi seosed demograafiliste tunnustega, % (Integratsiooni monitooring 2015)

		Eestivenelaste riigiidentiteet		
		Nõrk (3-4 punkti)	Keskmine (5-6 punkti)	Tugev (7-9 punkti)
Sünniriik	Eesti	18	48	34
	Venemaa	18	47	35
	Muu riik	12	40	48
Piirkond	Tallinn	17	43	40
	Ida-Virumaa	24	55	21
	Muu Eesti	9	46	45
Ühiskonna kiht	1-3	22	49	29
	4-6	16	48	36
	7-10	14	42	44
Kodakondsus	Eesti	12	49	39
	Kodakondsusetu	24	46	30
	Vene	22	44	34
Sugu	Mees	24	47	29
	Naine	11	47	42
Haridus	Põhiharidus ja vähem	25	42	33
	Kutse- ja keskeriharidus	15	45	40
	Keskharidus	19	48	33
	Kõrgharidus	14	52	34
Vanus	15-24	18	50	32
	25-39	24	49	27
	40-59	19	49	32
	60-75	9	36	55

Teisest rahvusest inimeste riigiidentiteedi seosed sotsiaalse- ja inimkapitali näitajatega

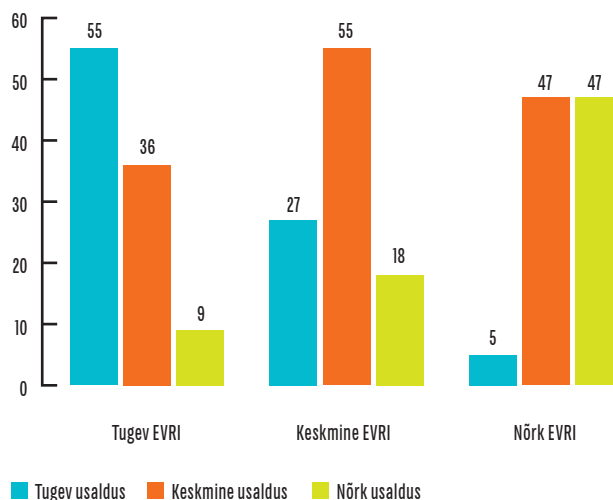
Antud alaosas analüüsime eestivenelaste riigiidentiteedi seoseid mitmete inim- ja sotsiaalse kapitali näitajatega, nagu usaldus, kontaktid eestlastega, rahvusgruppide võrdse kohtlemisega ning oma võimaluste tajumisega nii ühiskonnas kui tööturul ja Venemaa poolt tajutava ohu näitajatega. Nii sotsiaalteooria kui ka paljud eelnevad uuringud kinnitavad, et selline seos mõjutab lõimumise edukust. Meie eesmärk on seda seost täpsustada konkreetsete valdkondade lõikes, mis annab olulist informatsiooni lõimumispoliitika prioriteetide kujundamiseks.

Tabelis 2.3 on toodud riigiidentiteedi kolme segmendigrupi ülevaatlik võrdlus nimetatud hoiakute lõikes. Tabeli 3 tulemuste alusel tehtud jooniste eesmärgiks antud alaosas on esile tõsta need valdkonnad, kus eestivenelaste riigiidentiteedi seos inim- ja sotsiaalse kapitali näitajatega on eriti oluline ja mis võivad seega olla olulised lõimumispoliitika seisukohast.

Usaldus

Tugeva riigiidentiteediga vastajate usaldus Eesti riigi vastu on valdavalt kõrge või keskmine, vastavalt 55% ja 36% antud grupi vastajatest. Nõrga riigiidentiteediga elanikud usaldasid riiki märksa vähem: kõrge usaldus on vaid 9% selle grupi vastajatest. Seega võib öelda, et riigiidentiteedi ja riigi usaldamise vahel on tugev seos.

Joonis 2.3. Usaldus Eesti riigi vastu erineva riigiidentiteediga gruppides, % (Integratsiooni monitooring 2015)

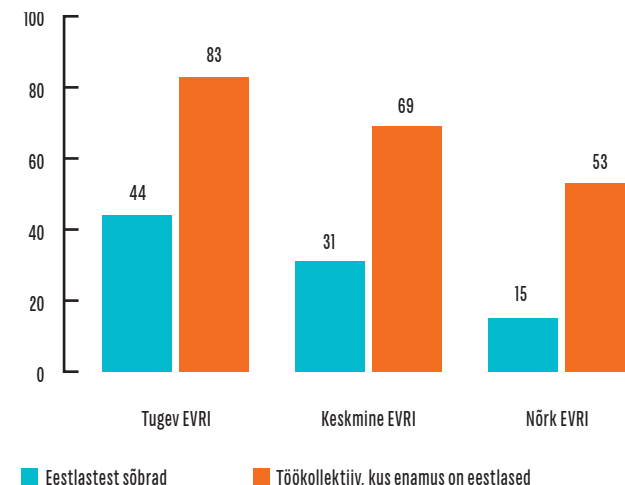
Kontaktid ja osalus

Nõrga riigiidentiteediga vastajatel on vähem kontakte eestlastega kui tugeva riigiidentiteediga vastajatel. Näiteks on nõrga riigiidentiteediga vastajatel kõige vähem eestlastest sõpru ja lähedasi tuttavaid. Neid vastajad, kellel umbes pooled või rohkem sõpradest ja lähedastest tuttavatest oleksid eestlased, on vähem kui viiendik (15%) ning rohkem kui pooltel (60%) on lähiringkonnas vaid vähesed eestlased. Veidi rohkem on nõrga riigiidentiteediga vastajatel kontakte eestlastega elu-, õppe- või töökoha kaudu (eestlased on naabrid, õpingu- ja töökaaslased), kuid siiski moodustavad eestlased poole või sellest suurema osa vaid umbes viiendiku selle grupi vastajate jaoks (22%). Tugeva riigiidentiteediga vastajad puutuvad eestlastega aga tunduvalt rohkem kokku. Selles grupis on vastajatel eestlastega kõige vähem kontakte õpingute ja töö kontekstis (33%), märksa rohkem on eestlased esindatud sõprade ja lähedaste tuttavate ning naabrite seas – 43–44% tugeva riigiidentiteediga vastajatel on nimetatud valdkondades kontaktide seas eestlasi pool või üle poole. Kuigi tugeva riigiidentiteediga vastajate

puhul moodustavad eestlased märkimisväärse osa sõpradest ja lähedastest tuttavatest, on antud grupis sama palju ka neid (43%), kelle lähedasemas ringkonnas on eestlasi vähe.

Tabeli 2.3 järgmises lõigus (2. lõigu viimases reas) võrreldakse tugeva ja nõrga riigiidentiteediga gruppide hoiakuid selle osas, kui lähedastes suhetes soovitakse eestlastega olla. Tulemused kinnitavad, et tugeva riigiidentiteediga vastajad on märksa altimad eestlastega kontaktide loomiseks kui nõrga riigiidentiteediga vastajad. Nõrga riigiidentiteediga vastajad on kõige avatumad eestlastega ühes majas elamise suhtes, 64% suhtub pigem positiivselt sellesse, et elada eestlastega ühes majas. Veidi üle poole (53%) vastajatest töötaks meelsasti eestlastega koos ühes töökollektiivis või puutuks kokku õpingute käigus. Samuti on pea pooled (54%) positiivselt meelestatud selle suhtes, kui mõni nende lähedane isik peaks abielluma eestlasega. Tugeva riigiidentiteediga vastajatest suhtub valdav enam (83–87%) kõikidesse nimetatud kontaktivormidesse positiivselt või pigem positiivselt.

Joonis 2.4. Valmisolek eestlastega kontaktide loomiseks erineva riigiidentiteediga gruppides, % (Integratsiooni monitooring 2015)

* joonis näitab nende vastajate arvu, kelle tutvusringkonnast eestlased moodustavad poole või enam, ja kes on positiivselt meelestatud eestlastega koos töötamise suhtes

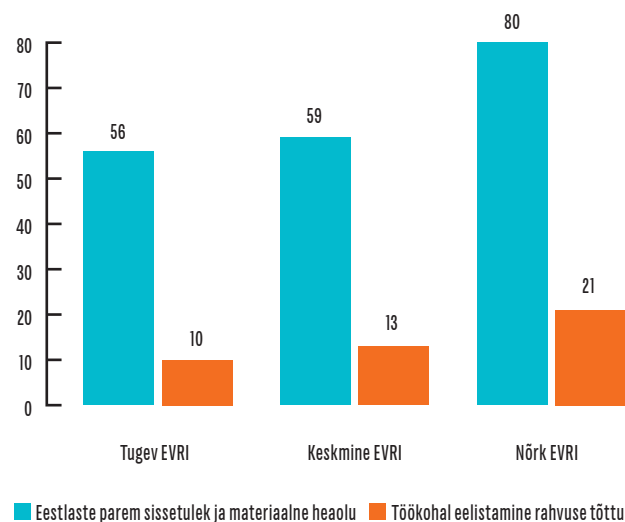
Rahvusgruppide võrdse kohtlemisega ning oma võimaluste tajumisega seotud hoiakud

Tabel 2.3 viimases lõigus näeme, et Eesti venekeelne elanikkond peab eestlaste võimalusi ühiskonnas toimimiseks oluliselt paremaks võrreldes enda omadega, kusjuures nõrga riigiidentiteediga vastajad on selles enam veendunud kui tugeva riigiidentiteediga vastajad. Viimatinimetatutest on valdav enamus (90-92%) arvamusel, et eestlastel on paremad võimalused tööks juhtival ametikohal riigi- ja omavalitsusasutustes ning tegevuseks poliitikasfääris. Samuti arvavad nõrga riigiidentiteediga vastajad, et eestlastel on rohkem võimalusi hea sissetulekuga töö leidmiseks (80% vastajatest). 76% nõrga riigiidentiteediga vastajatest arvab, et eestlastel on paremad võimalused olla kaasatud oma linna või valla elu mõjutavate otsuste tegemisse. Mõnevõrra vähem nähakse antud grupis, et eestlastel oleksid paremad võimalused lastele hariduse pakkumiseks (64%). Kõige suuremal eriarvamusel on erinevate tugevusega riigiidentiteedi grupid sissetulekuvõimaluste ja materiaalse heaolu ebavõrdsuse osas. Nimelt peab eestlaste võimalusi selles valdkonnas paremaks 56% tugeva riigiidentiteediga grupi vastajatest ja 80% nõrga riigiidentiteediga grupi vastajatest. Peaaegu sama erinevalt arvavad need kaks gruppi omavalitsuses või riigiasutuses juhtiva töökoha saamise võimalustest, otsustesse kaasamise ning poliitilise tegevuse võimalustest: gruppide erinevus on umbes kakskümmend protsendipunkti.

Võrreldes tugeva identiteediga vastajatega hindavad nõrga riigiidentiteediga vastajad märksa pessimistlikumalt ka oma võimalusi ühiskonda mõjutada. Suurem osa neist (79%) on arvamusel, et neil ei ole võimalik ühiskonda mõjutada ning vaid 9% usuvad vastupidist. Tugeva riigiidentiteediga vastajad näevad enda rolli ühiskonnas mõjukamana – ligikaudu pooled (43%) usuvad, et neil on võimalus mõjutada ühiskonda. Nõrga riigiidentiteediga grupp on ka tuleviku osas oluliselt pessimistlikum – vaid veidi üle poole neist (61%) vaatab tulevikku lootusega, samas kui tugeva riigiidentiteediga vastajate puhul teeb seda 85% vastajatest.

Samuti tunnetavad nõrga riigiidentiteediga vastajad rohkem, et nende töötasu ei ole õiglane ning nende hulgas on rohkem neid, kes on viimasel paaril aastal puutunud kokku olukorraga, kus töökohal on kedagi eelistatud rahvuse või emakeele tõttu. Arvamust, et nende töötasu on väiksem kui õiglane oleks, jagab 60% vastajatest, samas kui tugeva riigiidentiteediga grupis on vastav näitaja 48%. Üks viiendik (21%) nõrga riigiidentiteediga vastajatest on puutunud töökohal kokku rahvusest tingitud ebavõrdse kohtlemisega, tugeva riigiidentiteediga vastajatest on sellise olukorraga viimase paari aasta jooksul kokku puutunud vaid 10%. Ligikaudu kaks kolmandikku (66-70%) nii nõrga kui tugeva riigiidentiteediga vastajatest leiab, et nad teevad tööd, mis on kooskõlas nende haridusega.

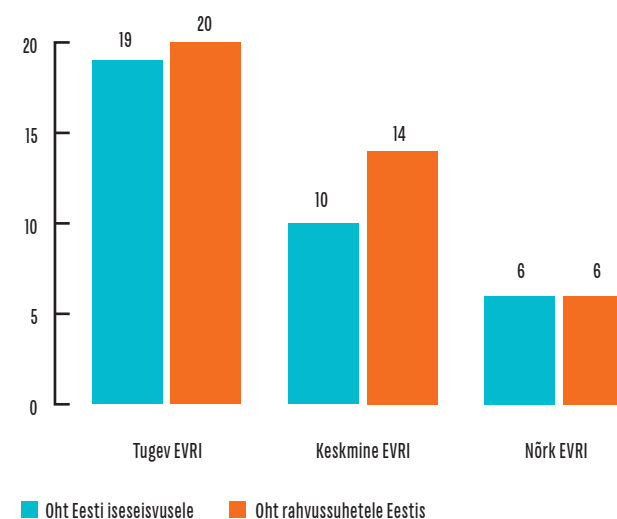
Joonis 2.5. Erineva riigiidentiteediga vastajate arvamus, et eestlastel on mõnevõrra või palju parem sissetulek ja suurem materiaalne heaolu, ning kokkupuude olukorraga, kus töökohal on kedagi eelistatud rahvuse või emakeele tõttu, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

Venemaa ohu tajumine

Nõrga riigiidentiteediga vastajatest 6% leiab, et Venemaa võiks praegu olla ohtlik Eesti iseseisvusele või siinsetele rahvussuhetele. Tugeva riigiidentiteediga vastajate arvab ligi viiendik (19-20%), et oht on olemas mõningal või suurel määral.

Joonis 2.6. Erineva riigiidentiteediga gruppide arvamus selle, kui võrd Venemaa ohustab Eesti iseseisvust ja rahvussuhteid Eestis, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

Tabel 2.3. Teisest rahvusest inimeste riigiidentiteedi seosed inim- ja sotsiaalse kapitali näitajatega (Integratsiooni monitoriing 2015)

1. Usaldus		Eestivenelaste riigiidentiteet			
Usaldus Eesti riigi vastu		Nõrk	Keskmine	Tugev	
	Nõrk	47	18	9	
	Keskmine	47	55	36	
	Tugev	5	27	55	
2. Kontaktid ja osalus		Eestivenelaste riigiidentiteet			
Kui palju on eestlasi sõprade, lähedaste tuttavate hulgas?		Nõrk	Keskmine	Tugev	
	Vähesed	60	49	43	
	Umbes pooled või rohkem	15	31	44	
Kui palju on eestlasi naabrite seas?		Nõrk	Keskmine	Tugev	
	Vähesed	41	43	33	
	Umbes pooled või rohkem	22	31	43	
Kui palju on eestlasi õpingu- ja töökaaslaste seas?		Nõrk	Keskmine	Tugev	
	Vähesed	28	29	23	
	Umbes pooled või rohkem	22	30	33	
Vastajad (%), kes suhtusid pigem positiivselt või positiivselt sellesse, et					
... elada eestlastega ühes majas		64	72	87	
... lähedane sugulane abielluks eestlasega		55	70	85	
... töötada või õppida kollektiivis, kus enamus on eestlased		53	69	83	
3. Hoiakud		Eestivenelaste riigiidentiteet			
Arvamus, et eestlaste võimalused on järgmistes valdkondades mõnevõrra või palju paremad		Nõrk	Keskmine	Tugev	
Sissetulekud ja materiaalne heaolu		80	59	56	
Haridusvõimalused lastele		64	58	46	
Kaasatus oma linna/valla elu mõjutavate otsuste tegemisse		76	62	58	
Poliitilise tegevuse võimalused		90	83	72	
Võimalus saada juhtivale ametikohale riigi- ja omavalitsusasutustes		92	82	76	
Töötasu õiglus	Vähem kui õiglane	60	53	48	
Kas olete viimasel paaril aastal kokku puutunud olukorraga, kus töökohal on kedagi eelistatud rahvuse või emakeele tõttu?	Jah	21	13	10	
	Ei, töö eeldab kõrgemat	11	4	8	
	Ei, töö eeldab madalamat taset	15	18	22	
Ma vaatan lootusega tulevikku	Täiesti või pigem nõus	61	81	85	
	Mul ei ole võimalust mõjutada ühiskonda	Täiesti või pigem nõus	79	60	58
	Mil määral kujutab Venemaa endast praegu ohtu Eesti iseseisvusele?	Mõningal või suurel määral	6	10	19
Mil määral kujutab Venemaa endast praegu ohtu rahvussuhetele Eestis?	Mõningal või suurel määral	6	14	20	

2.3 Eestlaste kaasamisvalmidust väljendav riigiidentiteet

Kui eestivenelaste puhul mõõdab riigiidentiteedi tugevust nende Eesti riiki kuulumise tunne, siis eestlaste puhul teeb seda eestivenelaste huvide arvestamise ja nende Eesti ühiskonda võrdsel alusel kaasamise vajaduse tunnetamine. ERI puhul kasutasime EVRIga analoogset skeemi kolme segmendigrupi moodustamiseks riigiidentiteedi tugevuse alusel: 3-4 punkti tähendab nõrka, 5-6 keskmist ja 7-9 punkti tugevat riigiidentiteeti. Tabelis 2.4 on toodud saadud gruppide jaotused, mis olid aluseks edasiseks analüüsiks otstarbekate segmendigruppide määramiseks: 24% kuulusid nõrga, 48% keskmise ja 16% tugeva riigiidentiteediga gruppi.

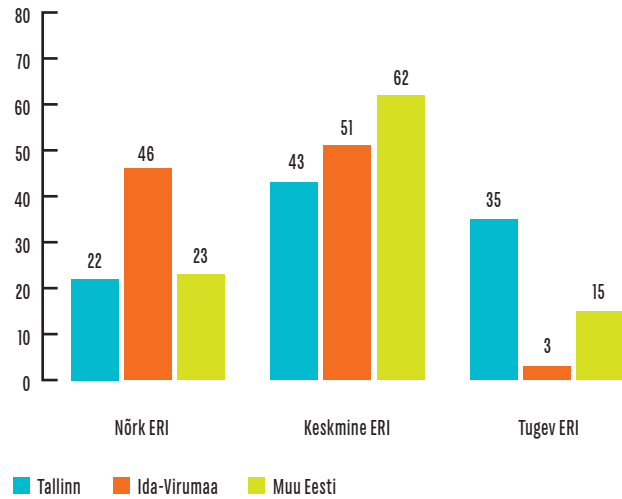
Tabel 2.4. Eestlaste jaotumine kaasamisidentiteedi indeksi alusel kolmeks grupiks (Integratsiooni monitoriing 2015)

	Arv	%
Nõrk riigiidentiteet	103	24
Keskmine riigiidentiteet	239	57
Tugev riigiidentiteet	80	19
Kokku	422	100

Seosed demograafiliste tunnustega

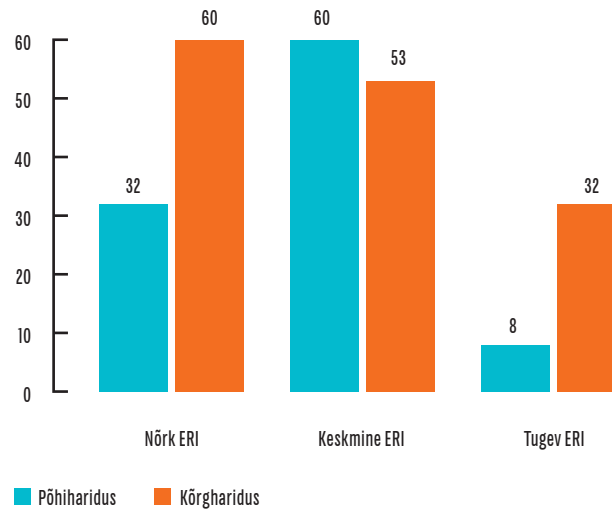
Allpool kirjeldame ERI alusel moodustatud gruppe peamiste demograafiliste tunnuste lõikes. Tabel 2.5 kinnitab, et analoogselt eestivenelastele on ka eestlaste puhul piirkond väga oluliseks hoiakute eristajaks – Ida-Virumaal omab tugevat riigiidentiteeti vaid 3% vastajatest, Tallinnas tõuseb see 35% ja ülejäänud Eestis jääb 15% lähedale. Kui nõrga riigiidentiteediga vastajad on Tallinnas ja ülejäänud Eestis, v.a. Ida-Virumaal, praktiliselt ühepalju (Tallinnas 22%, mujal Eestis 23%), siis Ida-Virumaal on neid poole rohkem (46% vastajatet).

Joonis 2.7. Riigiidentiteet erinevates Eesti piirkondades, % (Integratsiooni monitoring 2015)

Haridustase mõjutab riigiidentiteeti olulisel määral - iga kolmas põhiharidusega vastaja omab nõrka riigiidentiteeti (32%) ning vaid iga kümnes nende seast kuulub tugeva riigiidentiteediga gruppi. Kõrgharidusega inimeste puhul see suhe vastupidine - 15% omavad nõrka ja 32% tugevat riigiidentiteeti. Alloleval joonisel illustreerib hariustaseme ja riigiidentiteedi suhet. Joonisel kajastamata kutse- ja keskerihariduse ning keskeriharidusega vastajad jäävad nende kahe äärmuse vahele.

Joonis 2.8. Eestlaste riigiidentiteet põhi- ja keskerihariduse lõikes, % (Integratsiooni monitoring 2015)

Ühiskonnakihtide lõikes ei ole suuri erinevusi eestlaste riigiidentiteedi osas. Esimesse kahte ühiskonnakihti kuulub veidi rohkem nõrga riigiidentiteediga inimesi kui kõrgematesse kihtidesse. Ka vanuse puhul suuri erinevusi antud gruppide vahel ei ilmne. Sama võib öelda sugupoolte lõikes - nii mees kui ka naisvastajatest kuulub veidi üle poole keskmise riigiidentiteediga inimeste gruppi.

Tabel 2.5. Eestlaste riigiidentiteedi seosed demograafiliste tunnustega, % (Integratsiooni monitoring 2015)

		Eestlaste riigiidentiteet		
		Nõrk (3-4 punkti)	Keskmine (5-6 punkti)	Tugev (7-9 punkti)
Piirkond	Tallinn	22	43	35
	Ida-Virumaa	46	51	3
	Muu Eesti	23	62	15
Ühiskonnakiht	1-3	28	49	23
	4-6	28	57	15
	7-10	17	58	24
Sugu	Mees	25	55	20
	Naine	24	58	18
Haridus	Põhiharidus ja vähem	32	60	8
	Kutse- ja keskeriharidus	27	57	16
	Keskeriharidus	29	59	12
	Kõrgharidus	15	53	32
Vanus	15-24	28	59	13
	25-39	16	64	20
	40-59	26	57	17
	60-75	28	48	24
	75+	32	47	21

Riidentiteet ning sotsiaalne ja inimkapital

Antud alaosas analüüsime eestlaste riigiidentiteedi seoseid nende inim- ja sotsiaalset kapitali iseloomustavate näitajatega. Tabelis 2.6 on toodud riigiidentiteedi kolme segmendigrupi võrdlus usalduse, kontaktide, rahvusgruppide võrdse kohtlemise, oma võimaluste tunnetamise ja Venemaa ohtlikkuse tajumise lõikes. Antud alaosas toodud joonised on loodud tabeli 2.6 alusel. Jooniste abil tahame illustreerida iseäranis neid valdkondi, kus eestlaste riigiidentiteedi seos ülalnimetatud inim- ja sotsiaalse kapitali näitajatega on eriti oluline.

Usaldus

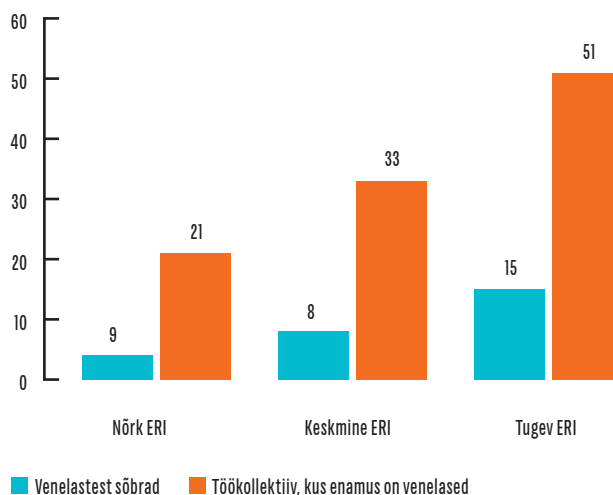
Tugeva ja keskmise riigiidentiteediga eestlastest omab tugevat usaldust Eesti riigi vastu natuke üle poole vastajatest (vastavalt 51% ja 54%). Need näitajad on ligi 20% kõrgemad kui nõrga riigiidentiteediga vastajate puhul (32%). Nõrga riigiidentiteediga inimestest on 68% protsenti neid, kellel on vähene või keskmine usaldus Eesti riigi vastu. Tugeva ja keskmise riigiidentiteediga vastajatest on umbes 80% keskmine või kõrge usaldus Eesti riigi vastu.

Kontaktid ja osalus

Vaid neljal protsendil nõrga riigiidentiteediga eestlastest on umbes pooled või rohkem sõpradest venelased. Tugeva riigiidentiteediga vastajate puhul on sama näitaja üle 10% kõrgem (15%). Samuti on tugeva riigiidentiteediga eestlastel kõige rohkem venelastest naabreid ja õpingu- ning töökaaslast (vastavalt 27% ja 12%)

Tabeli 2.6 järgmises võrreldakse tugeva ja nõrga riigiidentiteediga gruppide vastuseid, mis iseloomustavad nende kontaktivalmidust eestivenelastega. Üldiselt suhtuvad tugeva riigiidentiteediga eestlased kontaktidesse venelastega positiivsemalt kui keskmise või nõrga riigiidentiteediga eestlased. Umbes pool kõikidest vastanud eestlastest, kellel on tugev riigiidentiteet, suhtub positiivselt venelastega samas majas elamisse (46%), lähedase sugulase abiellumisse venelasega (54%) ja venelasega samas kollektiivis töötamise (51%). Samad näitajad nõrga riigiidentiteediga eestlaste puhul on umbes poole võrra madalamad – 26% suhtuvad positiivselt venelasega samas majas elamisse, 24% lähedase inimese abiellumisse venelasega ning 21% valdavalt venelastest koosnevas kollektiivis töötamise.

Joonis 2.9. Valmisolek eestlastega kontaktide loomiseks erineva riigiidentiteediga gruppides, % (integratsiooni monitoriing 2015)

* Joonis näitab nende vastajate arvu, kelle tutvusringkonnast eestlased moodustavad poole või enam, ja kes on positiivselt meelestatud valdavalt venelastest koosnevas kollektiivis koos töötamise suhtes

Rahvusgruppide võrdse kohtlemisega ning oma võimaluste tajumisega seotud hoiakud

Tabelis 2.6 on näha, et eestlastest vastajate hinnangud eestlaste eeliste mitmetes ühiskonnaelu valdkondades ei erine oluliselt riigiidentiteedi tugevuse gruppide lõikes. Keskmise riigiidentiteediga eestlased leiavad kõige sagedamini, et eestlastel on mõnevõrra või palju paremad võimalused ühiskonnas tegutsemiseks. Kõige suuremaks hinnati eestlaste eeliseid saada juhtivale ametikohale riigi- ja omavalitsusasutustes: 64% keskmise, 60% tugeva ja 56% nõrga riigiidentiteediga eestlastest leidsid, et just eestlastel on mõnevõrra või palju paremad võimalused saada parem ametikoht avalikus sektoris.

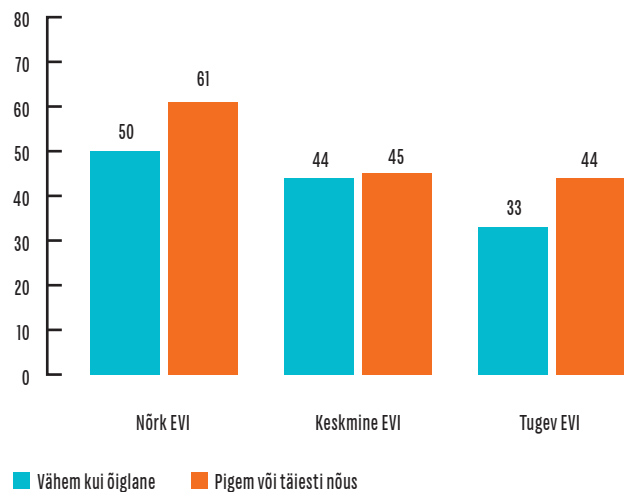
Nõrgem riigiidentiteet on seotud ka palga (eba)õigluse tajumisega. Pooled nõrga riigiidentiteediga eestlastest (50%) pidasid oma palka ebaõiglaseks, samas kui tugeva riigiidentiteediga vastajatest vaid kolmandik (33%) arvasid, et saavad õiglasest väiksemat palka.

Erinevalt eestivenelastest ei ole eestlased keele- või rahvuspõhise eelistamisega eriti kokku puutunud. Natuke rohkem on sellega kokku puutunud nõrga riigiidentiteediga vastajad (8%) ja kõige vähem on kokku puutunud keskmise riigiidentiteediga vastajad (3%).

Analüüsidest riigiidentiteeti ning haridustaseme ning töö vastavust ilmnes, et tugeva riigiidentiteediga eestlaste seas vastas haridustase praegusele või viimati tehtud tööle 74% vastajate puhul. Keskmise ja nõrga riigiidentiteediga inimestest tegid haridusele vastavat tööd vastavalt 81% ja 83% vastajatest. Seejuures 14% tugeva riigiidentiteediga vastajatest leidis, et nende haridus on liiga kõrge nende töö jaoks.

Lootusrikkalt vaatavad tulevikku kõik eestlaste grupid ning erinevused on nende vahel väga väikesed. Samas aga suhtuvad nõrga riigiidentiteediga eestlased tugeva riigiidentiteediga rahvuskaaslastest palju pessimistlikumalt oma väljavaadeteesse ühiskonda mõjutada. 61% nõrga riigiidentiteediga vastajatest nõustub väitega, et neil ei ole võimalust ühiskonda mõjutada. Sama näitaja tugeva riigiidentiteediga segmendigrupi puhul on 44%.

Joonis 2.10. Töötasu õigluse ja ühiskonna mõjutamise võimaluste tajumine erineva riigiidentiteediga gruppides, % (Integratsiooni monitoring 2015)

Grupid ei erine kuigi märkimisväärselt Venemaalt tuleneva ohu tunnetamise küsimuses. Keskmiselt natuke rohkem kui kaks kolmandikku kõigist vastajatest leiavad, et oht on mõningal või suurel määral olemas.

Tabel 2.6. Eestlaste riigiidentiteedi seosed inim- ja sotsiaalse kapitali näitajatega (Integratsiooni monitoring 2015)

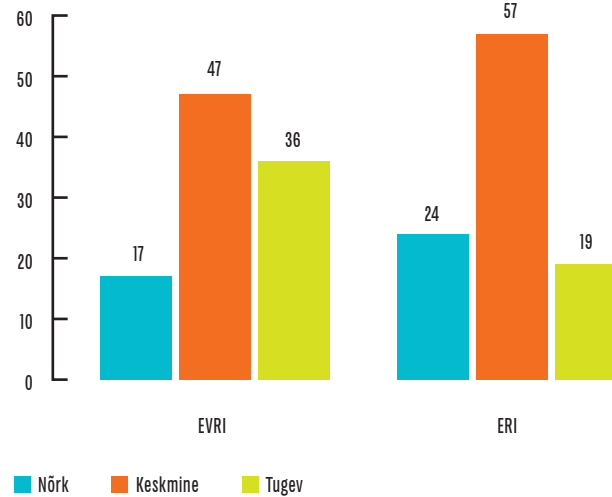
1. usaldus		Eestlaste riigiidentiteet		
Usaldus Eesti riigi vastu		Nõrk	Keskmine	Tugev
	Nõrk	14	7	12
	Keskmine	54	39	37
	Tugev	32	54	51
2. kontaktid ja osalus		Eestlaste riigiidentiteet		
Kui palju on venelasi sõprade, lähedaste tuttavate hulgas?		Nõrk	Keskmine	Tugev
	Vähesed	55	58	54
	Umbes pooled või rohkem	4	8	15
Kui palju on venelasi naabrite seas?		Nõrk	Keskmine	Tugev
	Vähesed	45	39	43
	Umbes pooled või rohkem	17	21	27
Kui palju on venelasi õpingu ja töökaaslaste seas?		Nõrk	Keskmine	Tugev
	Vähesed	32	42	38
	Umbes pooled või rohkem	6	11	12
Vastajad (%), kes suhtusid pigem positiivselt või positiivselt sellesse, et				
... elada venelastega ühes majas		26	42	46
... lähedane sugulane abielluks venekeelse inimesega		24	41	54
... töötada või õppida kollektiivis, kus enam on venelased		21	33	51
3. hoiakud		Eestlaste riigiidentiteet		
Arvamus, et eestlaste võimalused on järgmistes valdkondades mõnevõrra või palju paremad		Nõrk	Keskmine	Tugev
Sissetulekud ja materiaalne heaolu		36	35	34
Haridusvõimalused lastele		34	40	39
Kaasatus oma linna/valla elu mõjutavate otsuste tegemisse		49	53	46
Poliitilise tegevuse võimalused		47	58	53
Võimalus saada juhtivale ametikohale riigi- ja omavalitsusasutustes		56	64	60
Töötasu õiglus	Vähem kui õiglane	50	44	33
Kas olete viimasel paaril aastal kokku puutunud olukorraga, kus töökohal on kedagi eelistatud rahvuse või emakeele tõttu?	Jah	8	3	7
	Ei, töö eeldab kõrgemat taset	4	4	8
	Ei, töö eeldab madalamat taset	10	14	14
Ma vaatan lootusega tulevikku	Täiesti või pigem nõus	84	85	83
Mul ei ole võimalust mõjutada ühiskonda	Täiesti või pigem nõus	61	45	44
Mil määral kujutab Venemaa endast praegu ohtu Eesti iseseisvusele?	Mõningal või suurel määral	78	74	63
Mil määral kujutab Venemaa endast praegu ohtu rahvussuhetele Eestis?	Mõningal või suurel määral	76	75	72

2.4 Kokkuvõte ja järeldused

Eesti ühiskonna lõimumise edukus sõltub paljuski sellest, kui võrd on meil kõigi jaoks olemas ühine avalik sfäär, millega nii eestlased kui ka eestivenelased saavad end samastada ja milles nad tunnevad end turvaliselt ning ei muretse enda keele ja kultuuri pärast. Sellise ühise avaliku sfääri kujunemine sõltub ühelt poolt eestivenelaste kuuluvustundest ja seosest Eesti riigiga, teiselt poolt eestlaste valmidusest kaasata vähemusrahvusi ühiskonna avalikku sfääri võrdsetel alustel. Antud analüüsis mõõtsime mõlemat nähtust kolme tunnuse abil moodustatud koondindeksi kaudu. Eestivenelaste puhul olid nendeks hinnangud väidetele „*Tunnen uhkust nähes lehvimas Eesti lippu*“, „*Eesti riik kaitseb minu õigusi ja pakub avalikke hüvesid*“ ning „*Kui mõtlete endast kui oma rahvuse esindajast ja Eestimaa rahva esindajast, siis kelle hulka kuuluvaks Te end peate?*“ Eestlaste puhul olid nendeks hinnangud väidetele „*Mitte-eestlaste kaasamine Eesti riigi juhtimisse on Eestile kasulik*“, „*Mitte-eestaste arvamusi tuleks paremini tunda ja nendega senisest rohkem arvestada, sest nad on tähtis osa Eesti ühiskonnast*“ ning „*Kui Te mõtlete endast kui oma rahvuse esindajast ja Eestimaa rahva esindajast, siis kelle hulka kuuluvaks Te end peate?*“

Tervikuna peegeldab sellise koondindeksi kaudu mõõdetud Eesti riigiidentiteeti joonis 2.11, millel on võrreldud eestlaste ja eestivenelaste vastuseid. Me näeme, et kui eestivenelaste puhul on nõrga, keskmise ja tugeva riigiidentiteedi proportsioon vastavalt 17%, 47% ja 36%, siis eestlaste puhul on see 24%, 57% ja 19%. Seega on eestlaste valmidus kaasata vähemusi mõnevõrra madalam kui eestivenelaste kuuluvustunne ja seos Eesti riigiga. Need numbrid ei ole siiski päris otseselt omavahel võrreldavad, sest kuuluvustunne ja kaasamisvalmidus on erinevad nähtused, väljendades sotsiaalse välja vastandlikel positsioonidel olevate gruppide riigiidentiteeti, mida mõõdetakse erinevate tunnuste kaudu. Samas kinnitab saadud tulemus Eesti ühiskonna lõimumisstrateegias väljendatud seisukohta, et integratsioon on kahepoolne protsess ning et integratsioonipoliitika sihtgrupiks peaksid olema nii eestivenelased kui ka eestlased.

Joonis 2.11. Eestlaste ja teisest rahvusest inimeste riigiidentiteedi tugevuse võrdlus, % (Integratsiooni monitooring 2015)

Antud peatükis analüüsiti Eesti riigiidentiteedi seost ühelt poolt peamiste demograafiliste tunnustega ning teiselt poolt inim- ja sotsiaalset kapitali näitavate hoiakutega nii eestivenelaste kui ka eestlaste seas.

Eestivenelaste vastuseid üldistades võib öelda, et nende riigiidentiteeti mõjutavad eelkõige sellised demograafilised tunnused nagu piirkond, vanus ja sugu. Piirkonna mõttes on kõige probleemsem Ida-Virumaa, kus võrreldes teiste piirkondadega on kõige suurem nõrga riigiidentiteediga segmendigrupp ja kõige väiksem tugeva riigiidentiteediga segmendigrupp. Soolist jaotumist vaadates võib nentida, et naised on tunduvalt paremini lõimunud – meestega võrreldes on naiste osakaal nõrga riigiidentiteediga grupis oluliselt väiksem ja tugeva riigiidentiteediga grupis mõnevõrra suurem. Vanusegruppide seas eristub väga tugevalt grupp, mis koondab vanemaid, kui 60-aastaseid eestivenelasi: teiste vanusegruppidega võrreldes on selles grupis umbes kaks korda vähem nõrga riigiidentiteedi kandjaid ja umbes kaks korda rohkem tugeva riigiidentiteedi kandjaid.

Need leiud on olulised lõimumispoliitika kujundamiseks, sest toovad esile valdkonnad ja sihtgruppi, millele ja kellele tuleks lõimumismeetmed suunata. Näiteks tuleks leida võimalusi kasutada lõimumise edendamisel vanemate ja elukogunemate eestivenelaste ressursi. Vene kultuuris on vanema põlvkonna arvamused noorte jaoks suhteliselt olulised, mis loob võimaluse konstruktiivse koostöö edendamiseks riigi ja vähemuste vahel.

Eestlaste kaasamisvalmidust mõjutavad demograafilistest tunnustest kõige tugevamalt haridus ja piirkond, milles inimesed elavad. Põhiharidusega vastajate rühmas on kaks korda rohkem nõrga riigiidentiteedi kandjaid ja neli korda vähem tugeva riigiidentiteedi kandjaid kui kõrgharidusega vastajate rühmas.

Kutse- ja keskharidusega vastajate ja kõrgharidusega vastajate gruppide vahel on erinevused väiksemad, kuid siiski märkimisväärsed – esimeses grupis on kaks korda enam nõrga riigiidentiteedi kandjaid ja kaks korda vähem tugeva riigiidentiteedi kandjaid kui teises. Seega sõltub eestlaste kaasamisvalmidus väga tugevalt nende haridusest.

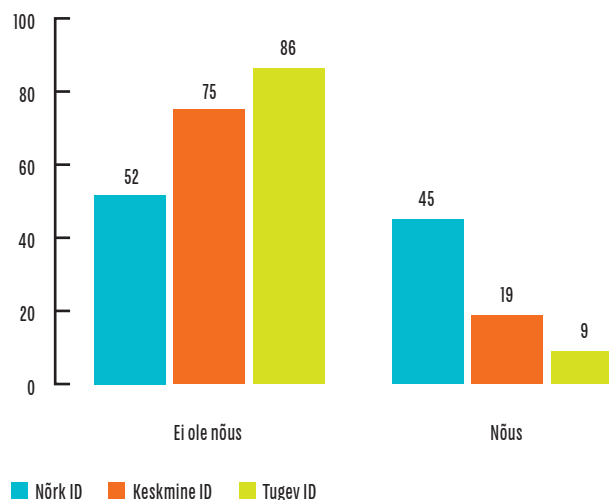
Nagu ka eestivenelaste grupis, eristuvad ka eestlastest vastajate seas piirkonnana väga tugevalt Ida-Virumaa elanikud. Ida-Virumaal on nõrka riigiidentiteeti kandvaid eestlasi kaks korda enam võrreldes teiste piirkondadega (46%) ning tuget riigiidentiteeti kannab vaid 3% valimist (Tallinnas 35%, mujal Eestis 15%). Seega, mõlema plokki puhul on just piirkond selleks demograafiliseks tunnuseks, mis mõjutab riigiidentiteeti kõige enam. Järelikult vajab Ida-Virumaa piirkond lõimumispoliitikas erilist tähelepanu. Sellest on siiani küll palju räägitud, kuid vähe tehtud – käesoleva monitooringu tulemused aga rõhutavad väga teravalt vajadust konkreetsete tegevuste järgi.

Ka riigiidentiteedi ja inim- ning sotsiaalse kapitaliga seotud näitajate analüüs kinnitab nendevaheliste seoste olemasolu. Nii eestivenelaste kui ka eestlaste grupis on üldine tendents järgmine: kõrgema inim- ja sotsiaalse kapitaliga inimestel on

reeglina ka tugevam riigiidentiteet. Tugeva riigiidentiteediga vastajatel on kontakte teise rahvuse esindajatega mitu korda rohkem kui nõrga riigiidentiteedi kandjatel. Samas, eestivenelaste seas puudub ei ole olulist erinevust selles, kuidas tugeva ja nõrga riigiidentiteediga gruppides tajutakse rahvusgruppide kohtlemise võrdsust. Ka see on vajalik informatsioon lõimumispoliitika edasiseks kujundamiseks, kuna viitab kontaktiele erinevate rahvusgruppide vahel ning võrdse kohtlemise poliitikate edendamise olulisusele.

Lõpetuseks, nii eestlaste kui eestivenelaste riigiidentiteeti mõjutab mitmesuguste ohtude tajumine – eestivenelaste puhul on selleks eelkõige rahvuskultuuri säilimise ohustatuse tajumine ning eestlaste puhul ohu tajumisele Venemaa poolt. Joonisel 2.12 on toodud eestivenelaste hinnangud väitele „Minu rahvuskultuuri säilimine Eestis on ohus“, millest nähtub, et riigiidentiteedi tugevus on oluline hoiakute mõjutaja – kui tugeva riigiidentiteediga grupis nõustus selle väitega alla 10%, siis nõrga riigiidentiteediga grupis nõustus juba pea pool vastajatest.

Joonis 2.12. Hinnangud väitele „Minu rahvuskultuuri säilimine Eestis on ohus“, % (Integratsiooni monitoriing 2015)

Antud monitoriing toob eestlaste puhul eelmiste monitoriingutega võrreldes tugevamalt välja Venemaalt lähtuva ohu tajumise. Kui eelnevates monitoriingutes arvas alla poole kõigist vastajatest, et Venemaa võib ohustada nii Eesti iseisvust ja ühiskonna lõimumist, siis antud monitoriingus tajus sellist ohtu umbes kolmveerand kõigist vastajatest, mis Ukraina kriisi kontekstis on ka mõistetav. Seega võib tervikuna öelda, et kuigi tugeva riigiidentiteedi kujunemine on Eestis raskendatud nii väliskonteksti konfliktsuse suurenemise tõttu kui ka mitmetel ajaloolis-psühholoogilistel põhjustel, on sellele kaasaaitamine üks lõimumispoliitika keskseid väljakutseid.